

RIIGIKANTSELEI

Riigikaitse arengukava 2022–2031

Tallinn 2021

Sisukord

1. Riigikaitse arengukava koostamise alused ja üldeesmärk	3
2. Riigikaitse arengukava tegevussuundade eesmärgid ja mõõdikud	6
3. Riigikaitse seosed teiste valdkondade ja arengukavadega	7
4. Keskkond meie ümber	8
5. Riigikaitse tegevussuundade ülevaade	9
6. Sõjaline kaitse	11
7. Sisekaitse	14
8. Riigi ja ühiskonna kerksus	17
9. Strateegiline kommunikatsioon	22
10. Rahvusvaheline tegevus	25
11. Riigikaitse arengukava maksumuse prognoos	28
Lisa 1. Seos läbivate teemadega	29
Lisa 2. Arengukava mõjude hinnang	30
Lisa 3. Riigikaitse arengukava 2017–2026 täitmise tulemuslikkus	32
Lisa 4. Mõõdikute ja metoodika allikad	34

1. Riigikaitse arengukava koostamise alused ja üldeesmärk

2021. aastal möödus 11 aastat riigikaitse laia käsituse esmasest praktilisest rakendamisest riigikaitse poliitikas, mil riigikaitse strateegias sõnastati esimest korda, et julgeolekukeskkond on pidevas muutumises ja kitsalt sõjalise kaitse planeerimine ja arendamine ei taga riigi suutlikkust vastu seista võimalikule ohule, sest väline sõjaohu võib varases staadiumis ilmneda ka mittesõjalise survena. Praegu võib tagasivaatavalt öelda, et tehtud valik minna riigikaitse arendamisel üle riigikaitse laiale käsitusele on osutunud ettenägelikuks.

Eelneva taustal on suurenenud riigi kerkuse ning sisekaitse, strateegilise kommunikatsiooni ja rahvusvahelise koostöö olulisus. Riigi kerkuse võib tinglikult jagada kaheks suuremaks komponendiks: riigi ja ühiskonna toimepidevuseks ning tsiviilsektori toetuseks sõjalisele kaitsele. Riigi toimepidevus ja tsiviilsektori toetus sõjalisele riigikaitsele (ja vastupidi) on riigikaitse laia käsituse üks keskseid alustalasid, kuna nende kaudu tagatakse kõigi (juriidiliste ja füüsiliste isikute) koordineeritud pingutus riigikaitse eesmärkide saavutamiseks. Meie eesmärk on saavutada optimaalne tulemus kahel suunal: tagada riigi ja ühiskonna toimepidevus kriisiolukorras, rahvusvaheline toetus ning tsiviiltoetus sõjalisele kaitsele.

Riigikaitse arengukava 2022–2031 (edaspidi ka RKAK) koostatakse Eesti julgeolekupoliitika alustes sõnastatud peaesmärgi „Eesti julgeolekupoliitika eesmärk on kindlustada Eesti riigi iseseisvus ja sõltumatus, rahva ja riigi kestmine, territoriaalne terviklikkus, põhiseaduslik kord ja elanikkonna turvalisus“ saavutamiseks. Riigikaitse arengukava lähtub riigikaitse laia käsitusest, mille eesmärk on riigi kaitsmine ja selleks valmistamine, kasutades kõiki riigi käsutuses olevaid nii sõjalisi kui ka

mittesõjalisi võimeid ja ressursse ning ühendades olulised tegevused nii avalikust, era- kui ka kolmandast sektorist.

Käesolev arengukava on jätk riigikaitse arengukavale 2017–2026. Arengukava koostamisel on arvestatud seniseid prioriteete, kuivõrd need on kooskõlas uuendatud ohupildi ja julgeolekukeskkonnaga.

RKAKi lähtealused

- „Eesti 2035“ arengustrateegias esitatud riigikaitsega seotud aluspõhimõtted ja vajalikud muutused Eestis;
- Eesti julgeolekupoliitika alustes sõnastatud Eesti julgeolekupoliitika eesmärgid, põhimõtted ja tegevussuunad;
- riigi kaitsetegevuse kavas ja selle alamkavades tuvastatud piirangud ja võimelüngad, mis on olulised RKAKi seisukohast;
- Kaitseväge juhataja sõjaline nõuanne sõjalise kaitse arendamiseks;
- NATO kaitseplaneerimise protsessi raames kinnitatud planeerimiseesmärgid ja NATO kerkuse baasnõuded ning NATO kollektiivkaitse tõhustamise initsiatiivid;
- Rahandusministeeriumi 2021. a koostatud pikaajaline majandusprognosis (vt täpsemalt lk 22) ning põhimõte, et kaitsekulutused moodustavad vähemalt 2% SKPst, millele lisanduvad liitlaste kohaloleku jaoks eraldatud lisavahendid ja kaitseinvesteeringute programmi vahendid. Kaitsekulutuste defineerimise aluseks on võetud NATO metoodika.
- Tuvastatud ja arengukavas lahendamiseks seatud ülesanded on ressursiliselt realistlikud. See tähendab, et näiteks olemasolevate ja loodavate sõjaliste üksuste ülalpidamiseks on põhjalikult läbi mudeldatud ja nende edasiarendamine või täiendavate üksuste loomine on ajaliselt teostatav RKAKi planeerimise jooksul (s.o praegusest kuni aastani 2031) ning võimearendusteks on olemas vajalik inimressurss ja rahastus. Mittesõjalisi arendusi rahastatakse vastavalt riigieelarve võimalustele.

Arengukava eesmärk on järgmise kümne aastaga viia ellu sõjalised ja mittesõjalised võimearendused, mis tagavad heidutuse ja kollektiivkaitse valmiduse, kujundavad julgeolekukeskkonda Eestile sobivas suunas ning tagavad riigi kerkuse ja võime reageerida potentsiaalsetele ohtudele.

Arengukava koostamisel arvestati senisest enam NATO planeerimistegevusest tulenevate eesmärkide ja suunistega, mille eesmärk on tagada liitlaskohustuste täitmine, sealhulgas Eesti valmidus panustada NATO kollektiivkaitsesse ja saada sellest osa. **Arendusettepanekud töötati välja alljärgnevate etappidena.**

Arendusettepanekute etapid	
Kehtiva riigikaitse arengukava täitmise edukuse hindamine ja valdkondlike arendusvajaduste tuvastamine ↓	Valdkondade eksperdirühmad alustasid 2019. a valdkondlike eelanalüüside tegemist, et hinnata seniste lähenemiste asjakohasust ja tuvastada riigikaitse erinevate valdkondade (nt merekaitse, õhukaitse, luure ja eelhoiatuse, aatomi-, bio- ja keemiakaitse võime (ABK-võime), pioneeritoetus, Kaitseliit ja vabatahtlike panus riigikaitse, sisekaitse, riigi ja ühiskonna kerkus, rahvusvaheline tegevus jne) probleemid ja arendusvajadused.
Ohustenaariumide kirjeldamine ↓	Julgeolekuasutuste ja Kaitseväe informatsiooni alusel anti hinnang, kes ja kuidas võib Eestit rünnata, milliseid võimeid selleks kasutatakse ning milliseks võib kujuneda oht Eesti julgeolekule, põhi-seaduslikule korrale ning sõjaline konflikt.
Võimete koguvajaduse kirjeldamine ↓	Arengukava koostamisse kaasatud asutused andsid hinnangu, millised täiendavad võimed on vajalikud ohustenaariumidega toimetulekuks, sealhulgas andis Kaitseväge sõjalise metoodika alusel hinnangu, millist väekontingenti on vaja ohustenaariumides kirjeldatud sõjalise konflikti edukaks lahendamiseks.
Võimelünkade tuvastamine ↓	Võimete koguvajadust võrreldi olemasolevate võimetega ja tuvastati võimelüngad. Nii sõjaliste kui ka mittedõjaliste võimete koguvajadust võrreldi saadaolevate liitlasvõimete ja Eesti enda sõjaliste võimete hulga ning tuvastati kriitilisemad võimelüngad ja arengukava koostamise käigus lahendamist vajavad probleemid. Sisekaitsevõimete koguvajadust võrreldi saadaoleva rahvusvahelise abi, partnerite ja vabatahtliku ressursiga ning tuvastati kriitilisemad võimelüngad ja arengukava perioodil lahendamist vajavad probleemid.
Olemasoleva ja vajamineva sõjalise kaitse võime hinnastamine ↓	Sõjalises kaitse hinnastati maksumusmudelite alusel nii olemasolevad üksused kui ka võimelünkade lahendamiseks vajalikud üksused kõikide kululiikide ulatuses. Üksuste puhul hinnati, kas 2031. aastal on nende ülalpidamine ja uuendamine jõukohane arengukavaga seatud ressursieeldusi arvestades.
Kaitseväge olemasoleva struktuuri optimeerimine ↓	Selle etapi käigus analüüsis Kaitseväge olemasolevat struktuuri süsteemselt, otsides odavamaid võimelahendeid, et vabastada vahendeid uute võimete arendamiseks. Kokkuhoiukohti tuvastati valitsemisala üleselt, eelkõige läbivaid organisatoorseid reforme ellu kutsudes ning valitsemisala erinevaid administratiivkulusid otsustavalt vähendades.
Kaitseväge juhataja sõjalise nõuande valmimine ↓	Ohupildi, sõjalise kaitse õppustel saadud õpitundide, valdkondlike analüüside, olemasoleva väestruktuuri otstarbekohasuse hinnangu ja liitlaste eeldatava sõjalise panuse põhjal esitas Kaitseväge juhataja oma ettepanekud olemasoleva väestruktuuri muudatusteks ning uute võimete arendusprioriteedid.
Mittedõjaliste võimearenduste hinnastamine ja valik	Mittedõjalises osas esitatud prioriteedid on määratud arengukava koostamisel osalenud asutuste ja ministeeriumide ettepanekul.

Arengukavas ei planeerita võimeid, mida üldiselt arendatakse rahuaja vajadustest lähtuvalt ning vastavalt valdkondlikele arengukavadele. St arengukava fookuses on need võimed ja arendustegevused, mis on ennekõike vajalikud riigikaitse ohustsenaariumide kontekstis.

Arengukavas esitatud arendusettepanekud on heaks kiidetud Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjonis. Arengukava, sealhulgas ressursiplaani, kinnitab Vabariigi Valitsus. Enne kinnitamist tutvustatakse arengukava Riigikogu riigikaitsekomisjonile.

Arengukava sisaldab avalikku ja mitteavalikku osa. Selline piirang sisu kohta on vajalik, kuivõrd teatud osa riigikaitse arengukavas sisalduvast informatsioonist on riigisaladus.

Riigikaitse arengukava 2022–2031 elluviimise eest vastutavad ministeeriumid ja Riigikantselei. Arengukava eesmärke viiakse ellu programmides ning aruandlus on seotud valdkondlike programmide uuendamisega. Arengukava uuendatakse julgeolekukeskkonna muutumisest tingituna või korraliselt nelja aasta tagant pärast vahehindamist.

Foto: Ove Maidla /
Postimees / Scanpix

2. Riigikaitse arengukava tegevussuundade eesmärgid ja mõõdikud

Üldeesmärk	Toetavad tegevussuuna eesmärgid
Viia ellu sõjalised ja mittedõjalised võimearendused, mis tagavad heidutuse ja kollektiivkaitse valmiduse, kujundavad julgeolekukeskkonda Eestile sobivas suunas ning tagavad riigi kerkuse ja võime reageerida potentsiaalsetele ohtudele. SÕJALISED VÕIMEARENDED MITTESÕJALISED VÕIMEARENDED ↓ HEIDUTUS KOLLEKTIIVKAITSE JULGEOLEKUKESKKOND KERKSUS	- Arendada iseseisvat kaitsevõimet ning uuendada riigi sõjalise kaitse toetuseks kasutatava tsiviilressursi vajadust, täiendada ning kontrollida nende kasutamise protseduure ja reegleid. - Ennetada ja tõrjuda Eesti põhiseaduslikku korda ja iseseisvust ähvardavaid ohte ning vältida sündmuste eskaleerumist sõjaliste tegevusteni, panustades senisest enam sisekaitse võimelünkade lahendamisse. - Suurendada riigi kerkust ja parandada ühiskonna toimimist erinevates kriisides, sh parendades laiapindse riigikaitse rahastamist. - Tagada Eesti ühiskonna ja liitlaste toetus Eesti põhiseaduslikule korrale. - Tagada Eestile igakülgne rahvusvaheline toetus.

Avalikud indikaatorid eesmärkide saavutamiseks	Algtase (2022)	Vahetase (2025)	Sihttase (2031)
Kaitsekulu baastaseme osakaal SKPs ¹	2,31%	>2,00%	>2,00%
Ajateenijate arv aastas	3500	3800	4000
Kaitseväge sõjaaja struktuuri suurus	21 500	25 300	26 700
Tegevväelaste arv	3586	3697	3846
Relvasüsteemide maksimaalne tuleulatus	24 km	200 km	300 km
Eesti elanike kaitsetahe (valmisolek osaleda kaitsetegevuses)	57,6%	≥60%	≥60%
Elanike osakaal, kelle hinnangul on Eesti välispiir hästi kaitstud	64,5%	≥60%	≥60%
Elanikkonna valmisolek 7-päevaseks iseseisvaks toimetulekuks	60,3%	≥75%	≥75%
Välisesinduste turvalisuse määär	23,3%	87,5%	100%

¹ Baastase on vastavalt Kaitseministeeriumi 2022. a eelarve eelnõule (sisaldab liitlaste vastuvõtu kulu ja kaitseinvesteeringute programmi). Aastatel 2025 ja 2030 on sihttasemenärv arvestatud kaitsekulude baastaset ilma liitlaste vastuvõtu kulu ja kaitseinvesteeringute programmita.

3. Riigikaitse seosed teiste valdkondade ja arengukavadega

RKAK on oma sisult katusarengukava, mis seob eri valdkondade arendustegevusi riigikaitse vaates. Arengukava on otseselt seotud nii kehtivate horisontaalsete arengukavadega kui ka teiste valdkondade arengukavadega. Olulisemad neist on:

- strateegia "Eesti 2035";
- Eesti julgeolekupoliitika alused;
- siseturvalisuse arengukava 2020–2030;
- kultuuri arengukava 2021–2030;
- digiühiskonna arengukava 2030;
- põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava aastani 2030;
- energiamajanduse arengukava aastani 2030;
- sidusa Eesti arengukava 2021–2030;
- haridusvaldkonna arengukava 2021–2035;
- rahvastiku tervise arengukava 2020–2030;
- välispoliitika arengukava 2030;
- transpordi ja liikuvuse arengukava 2021–2035;
- heaolu arengukava 2016–2023.

4. Keskond meie ümber

Ärev julgeolekukeskkond

Konfliktide hulk maailmas pole vähenenud. Euroopa vahetus läheduses asub mitu konfliktikollet, mis panevad proovile nii maailma kui ka Euroopa julgeoleku. Külmutatud relvakonfliktid, rahvusvahelise õiguse valikuline rakendamine, riigipiiride vägivaldne muutmine, rände kasutamine hübriidse ründe vahendina ning vaenulik sekkumine riikide demokraatlikesse protsessidesse ja siseasjadesse ilmestavad ärevat julgeolekukeskkonda. Demokraatial, turumajandusel, õigusriigil ja inimõigustel põhineva väärtusruumi üleilmne mõju on vähenemas. Koos radikaliseerumise levikuga kasvab terrorismioht, mis on mitmetahuline ja hõlmab üha enamate riikide julgeolekut.

Sõjalise aktiivsuse suurenemine Eesti vahetus läheduses ja agressiivsete stsenaariumidega suurõppuste kasv sunnivad keskenduma üha paremini läbimõeldud ja toimiva riigikaitse arendamisele.

Pinged rahvusvahelistes suhetes ja kasvav rivaliteet suurvõimu pärast

Eesti julgeolekut mõjutavad lisaks suundumustele meie vahetus naabruses suurriikide huvid ja erimeelsused maailma kaugemates piirkondades, sh Hiina kasvav mõju julgeolekule.

Samal ajal kui rahvusvaheliselt pinged kasvavad, on nõrgenenud rahvusvaheliste institutsioonide ja reeglitel põhinev koostöö, kasvab jõu kasutamine või sellega ähvardamine eesmärkide saavutamisel. Mõjuvõimu saavutamise nimel sekkutakse naabrite poliitikasse ning arendatakse sõltuvust tekitavat globaalset energia- ja majanduspoliitikat.

Venemaa kasvav agressiivsus

Venemaa suurenev sõjaline aktiivsus, agressiivsus ja oportunistlik poliitika mõjutavad nii Euroopa kui ka Eesti julgeolekut. Venemaa soov taastada suurriigi positsioon agressiooni ja globaalse mõjutustegevusega ning kontrollida oma naaberriike suurendab julgeolekuohte. Rahvusvahelise õiguse rikkumised, eriteenistuste agressiivne tegevus ning valikuline suhtumine relvastuskontrolli kokkulepete täitmisse suurendab ebastabiilsust.

Tehnoloogia hüppeline areng ja uued ohud

Infotehnoloogia kiire areng on märkimisväärselt suurendanud ka küberluure ja -ründe võimeid, samuti toimepidevuse takistamist ning seeläbi riigi majanduse nõrgestamist. Agressioon küberruumis on muutunud tavapäraseks. Seetõttu on suurenenud nii küberkaitse kui ka teabeturbe olulisus. Tehisintellekti ja robotika ning muude uute tehnoloogiate arendamine ja kasutamine on kaasa toonud mehitamata lennuvahendite ja -tehnik kasutamise relvakonfliktides.

NATO ja Euroopa Liidu ühtsus ja tegutsemisvõime

Eesti huvid on rahvusvahelisel tasandil kaitstud kindlate liitlassuhete kaudu NATO ja ühiste väärtuste jagamisega Euroopa Liidus. Eesti julgeolekule on määrava tähtsusega NATO ja ELi ühtsus ja suutlikkus tegutseda otsustavalt oma liikmesriikide huvide kaitsel rahvusvahelistes kriisides. NATO ja ELi sisemised muutused ja suhted liikmesriikide vahel, mis võivad nõrgendada nende organisatsioonide ühtsust, ei ole Eesti huvides. Lisaks NATO-le ja ELile on Eesti huvides tugevad liitlassuhted Ameerika Ühendriikidega ning Ameerika Ühendriikide aktiivne panustamine Euroopa julgeolekusse.

Tegelikult moonutava infovälja mõju

Informatsiooniga manipuleerimist ja valeteabe levitamist, seda ka riigi tasandil, kasutatakse järjest laialdasemalt demokraatlike ühiskondade lõhestamiseks ja sisepoliitiliste pingete eskaleerimiseks, mistõttu on oluline mõista informatsioonitoimuvate ja eristada tõest infot desinformatsioonist. Informaatori olukorrateadlikkus aitab suurendada ühiskonna vastupanuvõimet ja väldib reaalsuse hägustamist.

5. Riigikaitse tegevussuundade ülevaade

Riigikaitse laia käsituse kohaselt jaguneb planeerimine tegevusliinideks ehk -suundadeks, mis toetavad riigikaitse üldise eesmärgi saavutamist. Sarnaste tegevusliinide kasutamise jätkamine riigikaitse planeerimisega seotud eri alusdokumentides võimaldab tagada arendustegevuste, meetmete ja ülesannete

ühatsuse ja seotuse: seda nii operatiiv- kui ka strateegilise planeerimise vaates. Seega planeeritakse käesolevas arengukavas riigikaitse üldeesmärgi saavutamist viies üksteisega seotud tegevusliinis, mis kokkuvõtvalt moodustavad ühtse terviku.

Riigikaitsega seotud arendustegevused

Sõjaline kaitse

Tegevussuund hõlmab iseseisva kaitsevõime arendamist ja tagamist ning NATO kollektiivkaitse rakendamise võimaldamist. Sõjalise kaitsega tagatakse piisavad võimed riigi suveräänsuse kindlustamiseks ning sõjalise rünnaku ennetamiseks, tõkestamiseks ja tõrjumiseks.

Sisekaitse

Tegevussuund hõlmab avaliku korra ja põhiseadusliku korra kaitse tagamist, vastuluuret, piiri valvamist, elanike ja oluliste objektide kaitset. Sisekaitse tegevussuuna fookus on Eesti põhiseaduslikku korda ja iseseisvust ähvardavate ohtude ennetamisel ja lahendamisel, seejuures on eesmärgiks kriisi lahendamine nii, et sündmused ei eskaleeruks sõjaliste tegevusteni.

Riigi ja ühiskonna kerkus

Tegevussuund hõlmab riigikaitse juhtimist, riigi ja ühiskonna toimimist, sealhulgas elutähtsate teenuste või muude oluliste teenuste toimepidevuse tagamist kriisis, kus riigi julgeolek on ohustatud. Samuti kuuluvad tegevussuuna alla elanike kaitse riigikaitse kriisi korral, tsiviilsektori toetus sõjalisele kaitsele ja tsiviiltaristu sõjalise ligipääsetavusega (sõjalise mobiilsusega) seotud tegevused.

Strateegiline kommunikatsioon

Tegevussuund hõlmab Eesti ühiskonna ja liitlaste toetuse hoidmist Eesti põhiseaduslikule korrale. See tähendab selliste ühiskondlike konfliktide ärahoidmist ja maandamist, mis aitaksid kaasa vaenlase eesmärkide saavutamisele, ohustaksid Eesti põhiseadusliku korra kaitset ning õõnestaksid Eesti kuvandit nii riigisiselt kui ka rahvusvaheliselt.

Rahvusvaheline tegevus

Tegevussuund hõlmab Eestile riigikaitse kriisi korral igakülgse rahvusvahelise toetuse tagamist.

Sõjalise kaitsega seotud arendustegevused on planeeritud kümne aasta vaates ning arvestuse aluseks on võetud 2019. aastal* koostatud ja arengukava väljatöötamiskavatsuses esitatud Rahandusministeeriumi pikaajaline (2021–2030) majandusprognos; samuti NATO kaitsekulude põhimõte, mille kohaselt vähemalt 2% SKPst eraldatakse sõjalisele kaitsele. Lisaks on arvestatud liitlaste siinviibimise tagamiseks vajalike vahenditega.

Mittesõjaliste arenduste kümneaastaselt planeerimisel on lähtutud riigikaitse arengukavale 2017–2026 eraldatud keskmistest mahtudest (suurusjärgus seitse mln eurot aastas).

Tegevussuunad toetavad riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ aluspõhimõtteid ja strateegilisi sihte. Strateegiline kommu-

Tegevussuunad panustavad läbivalt sihti „Eesti on uuendusmeelne, usaldusväärne ja inimesekeskne riik“ ning tegevuste koosmõjul on Eesti valvatud ja kaitstud, maailmas tuntud ja tugeva rahvusvahelise positsiooniga riik.

nikatsioon ning riigi ja ühiskonna kerkus aitavad suurendada ühiskonna sidusust ning vastupidavust erinevates kriisides. Rahvusvaheline tegevus tagab, et Eesti on väärtustatud partner rahvusvahelises suhtluses. Sisekaitse tegevussuund tagab inimeste põhiõiguste ja -vabaduste kaitse.

* Käesoleva arengukava koostamist alustati aastal 2019 tookord kehtiva prognoosi põhjal, enne vastuvõtmist redigeeriti arengukava aastal 2021 koostatud majandusprognoosi alusel (vt täpsemalt ptk 11. Riigikaitse arengukava maksumuse prognoos).

Foto: Eesti Kaitsevägi

6. Sõjaline kaitse

Sõjalise kaitse tegevussuuna peamine eesmärk on arendada iseseisvat kaitsevõimet, hoida kaitsevalmidust ja tagada heidutus ning fikseerida riigi sõjalise kaitse toetuseks kasutatavad tsiviilressursid, täiendada ning kontrollida nende kasutamise protseduure ja reegleid.

Tegevussuund hõlmab iseseisva kaitsevõime arendamist ja tagamist ning NATO kollektiivkaitse rakendamist ning nende mõlema jaoks vajaliku luure ja eelhoiatuse arendamist ning vastava poliitikakujunduse tagamist. Sõjalise kaitsega tagatakse võimed riigi suveräänsuse

Olulisemad arendustegevused

- Suurendame Kaitseväge sõjaaja struktuuri tänaselt 21 500-lt 26 700-ni.
- Suurendame ja reorganiseerime maakaitsestruktuuri, et tagada kogu Eesti territooriumi kaetus sõjalise kaitsega. Maakaitsestruktuuri suurendatakse 3000 isiku võrra. Kasv on kavandatud eelkõige Kaitseleidis antava väljaõppe suurendamise kaudu. Maakaitse reorganiseeritakse väiksemateks ja territoriaalkaitse ülesannetega selgemalt seotud üksusteks.

kindlustamiseks ning sõjalise rünnaku ennetamiseks, tõkestamiseks ja tõrjumiseks, sealhulgas vastasele relvastatud vastupanu osutamiseks asümmeetrilise sõjategevusega.

Riigikaitse arengukava koostamisel lähtutakse põhimõttest, et Kaitseväge sõjaaja struktuur ja sellesse kuuluvad üksused peavad planeerimisperioodi lõpuks olema täielikult mehitatud, välja õpetatud, varustatud ja varudega tagatud. Sõjaliste üksuste hinnastamiseks kasutati välja töötatud üksuste maksumusmudeleid, mis hõlmavad sõjalise võime loomise ja ülalpidamise kulu kõikide kuluallikate ulatuses.

Kaitseväge juhataja esitatud võimeprioriteetide hulka kuulusid veel keskmaa õhutõrje ja mereväele patrulllaevade hankimine ning laskemoonavarude märgatav suurendamine. Ressursipiirangutest tulenevalt lükkub nimetatud võimeprogrammide käivitamine järgmisesse perioodi. Lisaks neile jäid riigikaitse arengukava 2022–2031 võimepaketiist välja kvalitatiivsetest võimetest raskepioneerivõime loomine, toetussoomukitele täiendavate võimete lisamine ja mitmed muud parendused.

Olulise osa Kaitseväge tegevuses moodustab järjekindel olemasolevate võimete hoidmine ja uuendamine, et tagada kõikide üksuste jätkusuutlikkus ning pidev lahinguvalmidus. Lisaks panustab Kaitseväge olulisel määral Eesti, Läti ja Taani ühise võime Põhjadiivi arendusse, mille tarbeks loome väekaitseüksuse.

Planeerimisperioodil viiakse lisaks uutele võimearendustele ellu mitmed võimeuuenduse programmid, sealhulgas Kaitseväge ravisõidukite väljavahetamine, toetustankide uuendamine, CV9035 lahingmasinate moderniseerimine, pioneeritehnika väljavahetamine, tankitõrjerelvade Carl Gustav M2 ja 90 mm tankitõrjekahurite ning kuulipildujate jm relvasüsteemide väljavahetamine. Olulise osa hangetest moodustab laskemoonavarude uuendamine ja täiendamine.

Jätkatakse Kaitseväge harjutusalade ja Kaitseväge ladude ehitamist ja ulatuslikku valitsemisala taristu (sh Kaitseliidu staabi- ja tagalakeskuste) uuendamist. Renoveeritakse Ämari lennuväli ning ehitatakse sõja- ja katastroofimeditsiini- ning tervise- ja taastusravikeskuse kompleks.

Sõjalise kaitse võtmetegur on inimvara. 2031. aastaks suurendame tegevväelaste arvu 3 846 inimeseni. Tagame tegevväelastele konkurentsivõimelise sissetuleku.

Kaitseliidu toetus sõjalisele kaitsele riigikaitse laia käsituse kontekstis

Kaitseliidu peamised tegevussuunad kaitsevägekohustusest tegevliikmete ettevalmistamisel on seotud kübervaldkonnas riigi toimepidevuse tagamise toetamisega, Siseministeeriumi valitsemisala toetamisega evakuaatsiooni läbiviimisel, tsiviil-militaarkoostöö ülesande täitmisega kodumaakonnas, maakaitseringkondade logistilise toe ja ringkonnastaapide

- Looime mitmelasuliste raketiheitjate üksuse, mis viib maaväeüksuste kaudtulega toetamise uuele tasemele ning võimaldab ka tuletoetust Balti riikide vahel.
- Suurendame kaudtulevõimet. 2. jalaväebrigaad saab endale liikursuurtükkide pataljoni, mille mobiilsus, kaitstus, tuleulatus ja -kiirus on märgatavalt suurem olemasolevast 122 mm kaliibriga järelveetavate suurtükkidega varustatud üksustest.
- Lisaks 1. jalaväebrigaadi manööverüksustele soetame ratassoomukid ka 2. jalaväebrigaadi manööverüksustele. Peale selle parendame mõlema brigaadi tankitõrjekompaniide mobiilsust ja kaitstust ning suurendame maakaitse- ja jalaväeüksuste tankitõrjevõimet.
- Merekaitse tõhustamiseks hangime Kaitsevägele pikamaa laevatõrjeraketid ning meremiinid.
- Hangime rahvusvaheliste sõjaliste operatsioonide tarbeks eraldi varustuse, relvastuse ja sõidukite komplekti.
- Arendame koostöös Politsei- ja Piirivalveametiga mereolukorra teadlikkuse ja mereoperatsioonide juhtimise võimet. NATO kaasrahastuse abil ehitatakse välja NATO meresidekompleks (BRASS), kasutusele võetakse mobiilsed mereseiraradarid, vajamineva seiretehnikaga varustatakse M28 lennuk ning luuakse Balti riikide vahel tuvastatud sõjalise merepildi vahetamise võime.
- Täiendame õhuseire- ja õhutõrjesüsteemi. Kaitsevägele hangitakse täiendav keskmaa õhuseireradar ning Ameerika Ühendriikide ulatusliku kaasrahastuse toel täiendavad õhutõrjeradarid ja õhutõrje juhtimissüsteemid, luues aluse keskmaa õhutõrje arendamiseks järgmise arengukavaga.
- Jätkame luure ja eelhoiatuse arendamist. Parandatakse ja ajakohastatakse kaitseväge luure ja välisluure tehnilist võimet koguda luureandmeid. Parendame brigaadide taktikalist luurevõimet vastavate pataljoni loomise näol.

olukorrateadlikkusega ning vägivaldliku vastupanuga. Ametkondadevahelised toetusvajaduste mahud, rahastamise ulatus ja allikad lepitakse konkreetse toetatavaga (nt Siseministeeriumi valitsemisala asutused, Riigi Infosüsteemide Amet) kokku ning sõjalised ja mittedõjalised tegevused kooskõlastatakse riigi kaitsetegevuse kava protsessi käigus. Lisaks sellele jätkab Kaitseliit kaitsetahte edendamise tegevusi, sealhulgas isamaalise hariduse programmi tegevuste ja riigikaitseõpetuse laagrite korraldamist ning nais- ja noorteorganisatsioonide (Naiskodukaitse, Noored Kotkad, Kodutütred) arendamist.

- **Suurendame Kaitseväge juhtimis- ja sidevõimet. Kaitsevägi saab endale nüüdisaegse lahingolukorrateadlikkuse ja -juhtimise süsteemi ning hukukindla ja turvalise sõjalise side.**
- **Tugevdame keskset logistikatoetust, panustades sellega suuremale valmidusele. Uuendame sõjalise kaitse toetuseks vajalike ressursside nimekirja ning tagame nende kasutusele võtmise.**

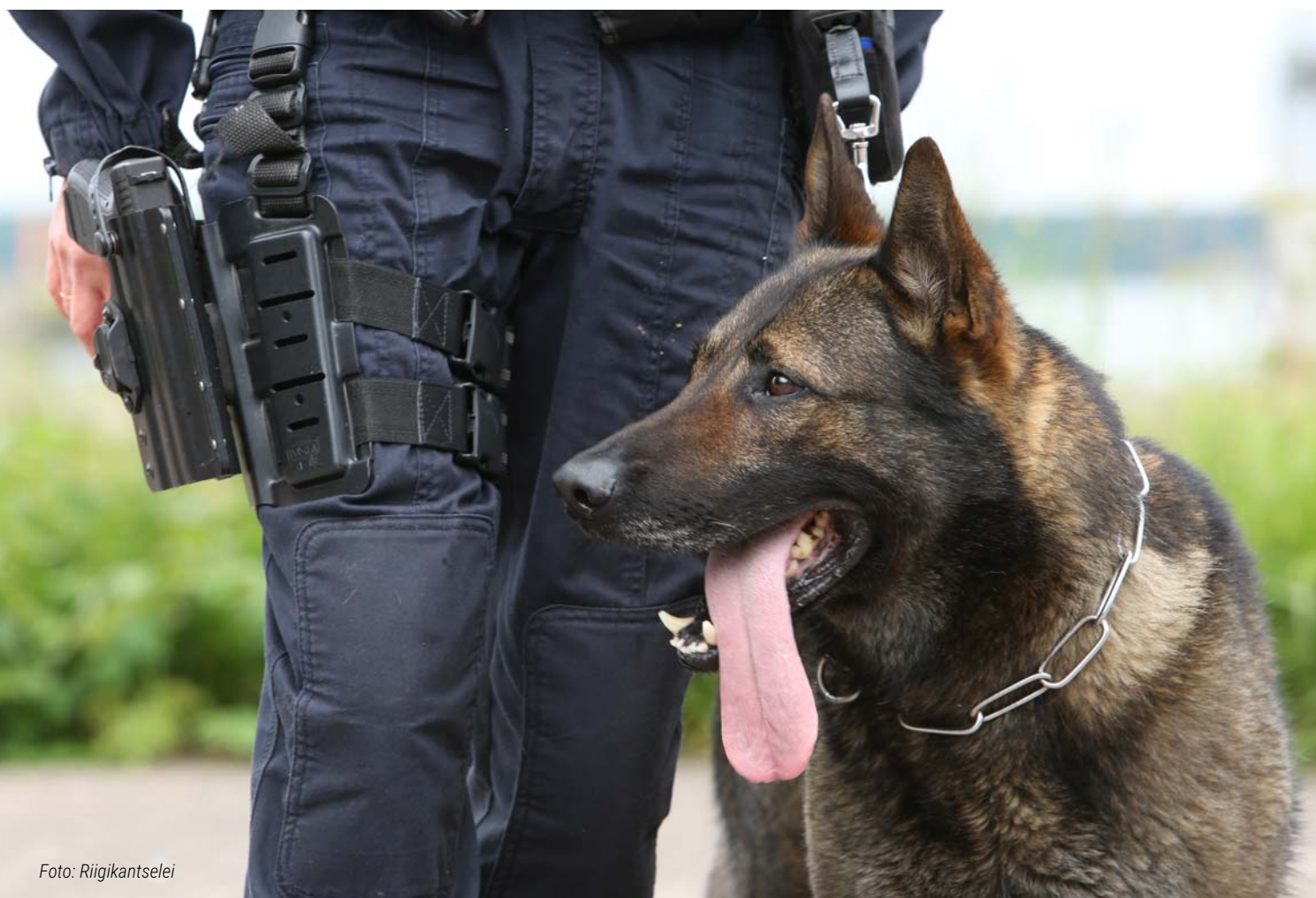

Foto: Riigikantselei

7. Sisekaitse

Sisekaitse tegevussuuna fookus on Eesti põhiseaduslikku korda ja iseseisvust ähvardavate ohtude ennetamisel ja lahendamisel, seejuures on eesmärgiks kriisi lahendamine nii, et sündmused ei eskaleeruks sõjaliste tegevusteni.

Ettepanekute koostamisel on arvestatud viimastel aastatel Euroopas aset leidnud terroristlike rünnakute ning sõjaliste ja mittesõjaliste konfliktide õppetunde.

Tegevussuunas esitatud võimearendused on peamiselt seotud Siseministeeriumi ja Justiitsministeeriumi valitsemisala asutuste tegevusega.

Peamised tegevussuunad RKAK 2022–2031 vaates

Põhiseadusliku korra kaitse ja vastuluure arendamine

Sisekaitse erioperatsioonid ja kiirreageerimine

Tegevus piiril

Mereolukorrateadlikkuse arendamine

Objektikaitse tagamine

Põhiseadusliku korra kaitse ja vastuluure arendamine

Eesti julgeolekut mõjutavad nii rahu kui ka kriisi ajal vastase mittesõjaline surve ja vaenulike eriteenistuste tegutsemine, sealhulgas küberruumis. Ohtudele vastu seismiseks on vaja järjepidevalt ennetada ja tõkestada vaenulike riikide eriteenistuste tegevust efektiivse vastuluurega ja põhiseadusliku korra kaitsega. Nendeks tegevusteks on vaja muu hulgas regulaarselt uuendada tehnilist varustust ja tugevdada erinevaid koostöövorme. Lisaks on oluline pidevalt arendada jälitustegevuseks kasutatavaid tehnilisi vahendeid.

Sisekaitse erioperatsioonid ja kiirreageerimine

Kriiside eduka lahendamise eelduseks on tõhus ja läbimõeldud kriisi-juhtimine, sealhulgas kriisirollide määramine, selge juhtimiskorraldus, kaasatud osaliste koolitamine ja tegevuste läbiharjutamine.

Viimase kümne aasta jooksul on märkimisväärselt suurendatud eriüksuste ja politsei kiirreageerimise võimet, sealhulgas suurendatud isikkoosseisu, täiendatud relvastust, isikukaitsevahendeid jm varustust ning väljaõpet. Eriüksuste ja kiirreageerimise võime arendamine on jätkuvalt oluline, et tagada sisekaitse ülesannete tõhus ja kiire täitmine kriisiolukorras.

Arvestades viimastel aastatel Euroopas toimunud sündmusi on CBRN-ohuga seotud sündmustele reageerimine muutunud järjest aktuaalsemaks. Eestis on CBRN-valdkond jagunenud mitme asutuse vahel, mistõttu on edaspidi CBRN-sündmustele reageerimisel oluline suurendada asutustevahelist koostööd. Arendamist vajab ohu tuvastamise ning sündmuskohal ohutu tegevuse võime.

Objektikaitse ja massiohje võimed

Sisekaitseoperatsiooni käivitamisel tuleb korraga panustada mitmes tegevuses, sealhulgas tõhustada piirivalvet, tagada kriisiolukorra tingimustes avalik kord, olla valmis massiohjeks ja tagada kriitiliste objektide kaitse. Kõikide nende tegevuste üheaegseks ja tõhusaks korraldamiseks on vaja suurendada politsei kriisivõimet, sealhulgas tagada kriisireservide (vajalikud vahendid ja väljaõpetatud inimesed) olemasolu. Esmane kriisivalmidus tagatakse politsei ja abipolitseinike isikkoosseisu baasil, samuti kaasatakse vanglate eriuksus ning Kaitseliit.

Olulisemad arendustegevused

- **Arendame põhiseadusliku korra kaitset, vastuluure ja jälitustegevust, sealhulgas arendame tehnilisi võimeid.**
- **Uuendame regulaarselt sisekaitse operatiivkava, et tagada selged kriisirollid ja juhtimise korraldus.**
- **Suurendame eri- ja kiirreageerimisüksuste võimet operatsioone läbi viia.**
- **Suurendame keemia-, bio-, radioaktiiv- või tuumamaterjali (CBRN) kaitse võimet.**
- **Suurendame massiohjevõimet, sealhulgas arendatakse kriisireservi, et tulla toime ulatuslike vägivaldsete meelevaheldustega.**
- **Suurendame objektikaitse võimet, et tagada politsei vastutusel oleva kriitilise taristu kaitse.**

Tegevus piiril

Riigi võime kontrollida oma piire on üks olulisi eeldusi riigi julgeoleku tagamisel nii rahu- kui ka kriisiolukorras. Võttes arvesse viimaste aastate sündmusi on Eesti julgeolekut ja avalikku korda ohustavate isikute piiriülese liikumisvabaduse tõkestamine sisekaitseoperatsiooni kontekstis kriitilise tähtsusega, et vältida sündmuste edasist eskaleerumist.

Viimastel aastatel on varasemast enam pööratud tähelepanu piiritaristu arendamisele ning on alustatud idapiiri maismaaosa taristu ehitamisega. Piiri valvamiseks on võtmetähtsusega omada piiril toimuvast ajakohast olukorrapilti ning sündmustele reageerimiseks vajalikku taristut. Piiri-valvamise võime suurendamiseks on oluline jätkata idapiiri taristu, sealhulgas seire- ja vaatlusvõime arendamist.

Riigipiiri seaduse kohaselt on riigipiiri valve ja kaitse ülesanded vastavalt oma pädevusele Politsei- ja Piirivalveametil ja Kaitseväel. Kui riigipiiri valve puhul on ülesanded ja vastutus riigi tasandil selged, siis piirikaitse vajab õiguslikult ja sisuliselt täpsustamist.

- **Täpsustame piirikaitse ülesandeid ja vastutusalas.**
- **Arendame piiritaristut, sealhulgas seire- ja vaatlusvõimet.**

Mereolukorrateadlikkuse arendamine

Mereolukorrateadlikkus on Eesti iseseisva kaitsevõime ja NATO kollektiivkaitse üks aluseid. Peamised panustajad sellesse valdkonda on Kaitsevägi, Politsei- ja Piirivalveamet ja Transpordiamet, kelle vastutusalas on vee- ja õhusõidukid, radarisüsteemid, andmebaasid jms. Eesti merealade kohta mereolukorrateadlikkuse tagamise aluseks on adekvaatne seirepilt, mida toodetakse kõikidele mereliste tegevuste eest vastutavatele ametkondadele ühtse, Politsei- ja Piirivalveameti hallatava mereseiresüsteemiga.

Võimete hindamisel on probleemina esile toodud, et merejulgeoleku tagamisel puudub riigi tasandil kokkulepe ühtse operatiivjuhtimise süsteemi kohta, mis võimaldaks kriisi korral olukorda kiiremini lahendada ning toetaks ka kriisideks valmistumisel ressursside otstarbekamat suunamist. Sealhulgas on kindlaks määramata sõjalise mereolukorrateadlikkuse eest vastutav ametkond. Järgmise kümne aasta jooksul on otstarbekas asutuste üleselt leida koostöökohti olemasolevate ressursside tõhusamaks kasutamiseks. Arvestades Eesti mereliste võimete piiratust tuleb võimearendusel võtta arvesse ühtviisi võimalust toetada nii tsiviilülesannete kui ka sõjaliste ülesannete täitmist.

- **Uuendame mh Kaitseväge vajadusi arvesse võttes mereseiresüsteemi ning suurendame seiresüsteemi hukukindlust ja võimet.**
- **Võtame suuna riigi merelise ressursi konsolideerimiseks ning juhtimisselguse suurendamiseks.**
- **Määrame Kaitseväge sõjalise tuvastatud merepildi eest vastutavaks ametkonnaks.**
- **Määrame pädevused ning vastutuse mereolukorrateadlikkuse, mereliste ressursside kasutamise ning operatsioonide juhtimise vallas rahu-, kriisi- ning sõjaaja tegevuste iseloomu arvestades.**

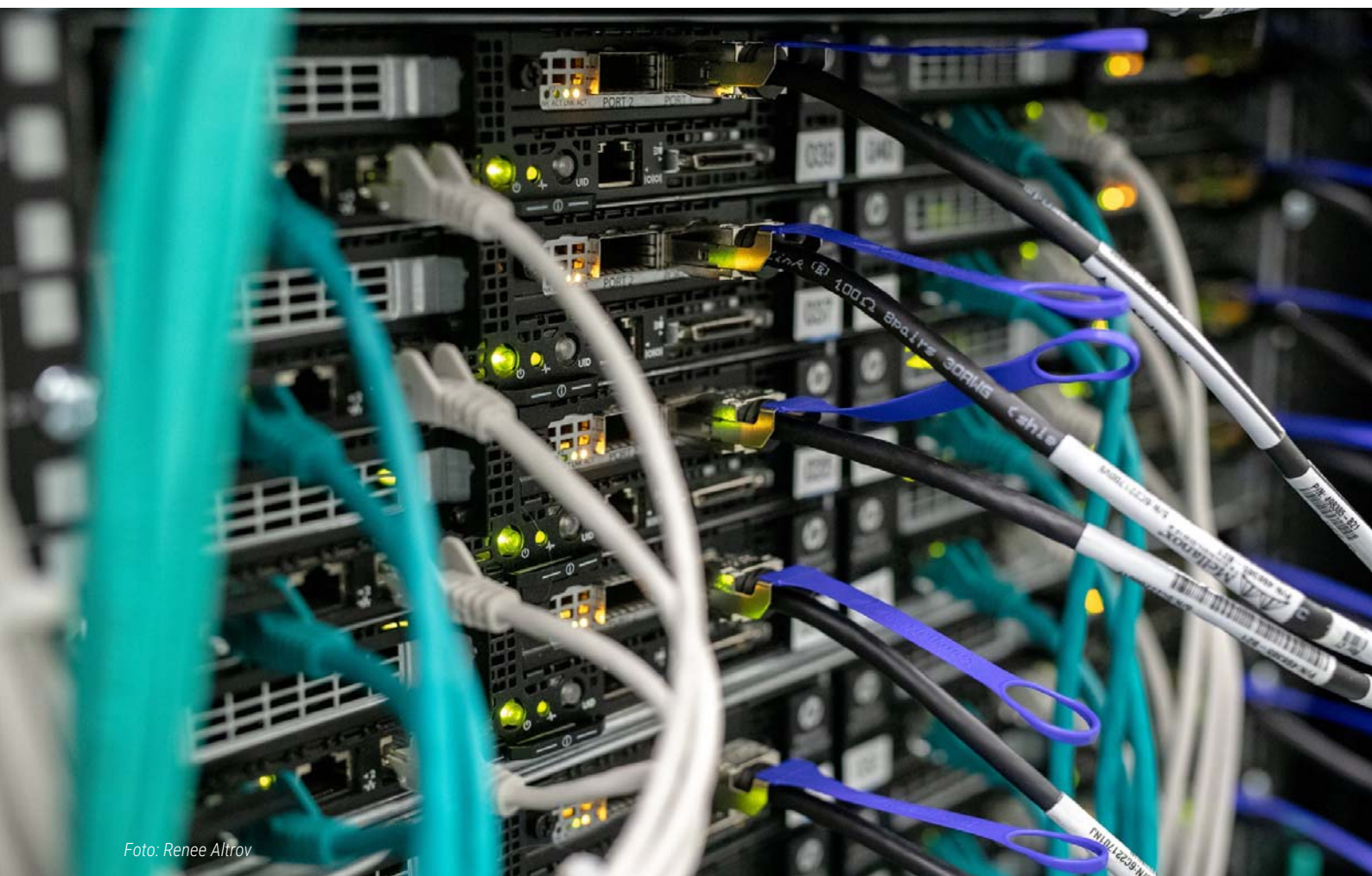

Foto: Renee Altrov

8. Riigi ja ühiskonna kerksus

Valdkonna eesmärk on suurendada riigi kerksust ja parandada ühiskonna toimimist.

Riigi toimepidevus ja tsiviilsektori toetus sõjalisele riigikaitsele on riigikaitse laia käsituse üks keskseid alustalasid, mille kaudu tagatakse kõigi juriidiliste ja füüsiliste isikute koordineeritud pingutus riigikaitse eesmärkide saavutamiseks. Tegevussuunas käsitletakse riigiasutuste põhiliste ülesannete täitmist riigikaitse kriisi korral ning riigi strateegilise tasandi juhtimis-

võimet. Samuti hõlmab tegevussuund riigi ja ühiskonna toimimist elutähtsate või muude oluliste teenuste toimepidevuse tagamise kaudu riigikaitse kriisi olukorras. Eri teenuste toimimine on vajalik nii elanikkonnale tervikuna kui ka olukorda lahendavatele eri ametkondadele.

Riigi kerksuse osatähtsus tegevussuunana on järjest olulisem, kuna julgeoleku ohustamisel kasutatakse järjest enam uusi ja mittekonventsionaalseid meetodeid, mis muudavad heidutuse ja võimaliku reageerimise palju raskemaks. Sageli on rünnak suunatud pigem mittedõjaliste sektorite vastu, kasutades ära

tsiviilsektori haavatavaid külgi. Riigi kerkuse arendamise laiem eesmärk on tagada riigi toimimine kõikides olukordades sõltumata kriisi iseloomust.

Samuti on aasta-aastalt kasvanud tsiviilsektori olulisus riigikaitse seisukohast. Näiteks suurte sõjaliste operatsioonide läbiviimiseks tellitakse tsiviilsektorilt märkimisväärne osa transporditeenusest, pea pool militaarotstarbel kasutatavast satelliitteenusest jne. Erasektori käes on enamik sideteenustest, toidu, kütuse ja oluliste tarbekaupadega varustamine, eraõiguslikel alustel toimivad haiglad, meediateenused jne, mis tähendab, et tsiviilsektori toetuse koordineerimine riigi kaitseks vajab suuremaid pingutusi kui kunagi varem.

Peatüki koostamisel on lähtutud NATO 2016. aasta Varssavi tippkohtumise kokkulepetest suurendada liikmesriikide ja partnerite mittesõjalist kerkust ja parandada tsiviil-sõjalist koostööd. Kerkuse hindamisel on lähtutud liikmesriikidele püstitatud ühtsest raamistikust, mille kohaselt hinnatakse riigi kerkust järgnevatel kriteeriumidel lähtuvalt:

Kerkuse hindamise kriteeriumid

Valitsuse toimepidevus

Energia varustuskindlus

Side- ja infosüsteemide toimepidevus

Transpordivõrkude toimepidevus

Võime tegeleda suure arvu kannatanutega

Võime ohjata inimeste massilist liikumist

Toidu ja vee kättesaadavus

Neist kriteeriumidest tulenevad ootused (samuti 2017. ja 2019. a tehtud hindamise tulemused) on võetud aluseks RKAK 2022–2031 arendustegevuste planeerimisel.

Selle tegevussuuna arendamise eest vastutavad kõik ministeeriumid ja asutused; tegevussuuna koordineeritud arendamine on Riigikantselei ülesanne.

Valitsuse toimepidevus

Valitsuse toimepidevuse tagamise raames kantakse hoolt selle eest, et riigi üleselt oleksid olemas võimaliku kriisi lahendamiseks sobiv plaan ning kriitilised ressursid oluliste ülesannete täitmiseks, ja seda olenemata võimaliku kriisi raskusastmest või olemusest. Seejuures on esmatähtis ühtse juhtimise tagamine, et riigikaitseks kasutatavat ressursi planeeritaks ja otsuseid viidaks ellu koordineeritult ning käesolevas arengukavas ja riigi kaitsetegevuse kavas püstitatud riigikaitse eesmarke arvestades.

Valitsuse toimepidevuse oluline eeldus on tegevusvaldkondade ülene efektiivne ohtude jälgimine, hindamine ja analüüsimine. Riigi julgeolek on tervik, mistõttu on sündmuste tegelikku mõju ja ulatust võimalik mõista vaid tervikpildi omamisel ja analüüsimisel.

Olulisemad arendustegevused

- Töötame välja uue valmisolekuseaduse, mis ühtlustab erinevateks kriisideks valmistumise ja neile reageerimise aluseid.
- Korraldame kriisideülest juhtimiskorraldust ja arendame olukorrateadlikkust, et oleks tagatud vajalike otsuste kiire langetamine ja info liikumine olulistes küsimustes kõigi partnerite vahel.
- Suurendame riigiasutuste toimekindlust, tagades kriisistruktuuride mehitatuse ja personali vajaliku väljaõppe. Tagame, et kriisijuhtimise protseduurid ja osaliste rollid on kõigis asutustes ajakohased ning töötajad on teadlikud oma rollist ja ülesannetest riigikaitse kriisi lahendamisel, sealhulgas kontrollime valmisolekut õppustel ning viime läbi vähemalt ühe Vabariigi Valitsuse tasemel õppuse aastas.
- Ajakohastame riigikaitse ameti- ja töökohtade raamistikku.

Energia varustuskindlus

Energia varustuskindluse laiem eesmärk on tagada, et riigis oleksid piisavad taastuenergia tootmisvõimsused, varud ja toimiv ülekandevõrk/jaotusvõrk, mis tagaks energiaga varustatuse riigikaitse kriisi korral. Samuti, et oleksid olemas ja õppustel kontrollitud riigisisised ja rahvusvahelised tagavaraplaanid.

Eesti on praegu seotud Venemaa elektrisüsteemiga, mis on elektri varustuskindluse suurimaks süsteemseks riskiks ja proovikiviks riigi kerksuse raames, kuna see annab Venemaale võimaluse mõjutada elektrisüsteemi toimimist Balti riikides. Elektrivõrgu lahtiühendamine Venemaa elektrisüsteemist aastaks 2025 on töös ning käesolevas arengukavas täiendavalt käsitlemist ei leia.

Maagaasi osakaal Eesti energiabilansis on suhteliselt väike ja tarbimise maht on järk-järgult langenud. Eesti gaasisüsteemi varustuskindlust mõjutavate riskide vähendamiseks on koostatud ennetav tegevuskava² ning on olemas vajalik varu, mistõttu RKAK 2022–2031 raames gaasi varustuskindlust täiendavalt ei käsitleta.

Kitsamalt riigikaitse vaates tuleb riigil tagada toetus (energiavarud ning vedelkütuse ja määrdeainete logistika) vägede ümberpaigutamiseks operatsioonialale. Samuti tuleb tagada piisavad kütusevarud elutähtsate teenuste toimimiseks.

Side- ja infosüsteemide toimepidevus

Küberjulgeolek on muutunud riigikaitse lahutamatuks osaks ning agressioonid küberruumis on tekitanud selge vajaduse Eesti järjest enam digitaliseeruvat eluviisi küberrünnakute eest kaitsta. IKT juhtimine ja sellest tulevad riskid on Eestis suhteliselt detsentraliseeritud, mis teeb võimalike ohtude vastu kindlustamise keeruliseks. Detsentraliseeritus on tekitanud ka konkurentsi ja dubleerituse IKT-teenuste arendamisel ning raskendab riigiasutuste vajadusi rahuldava võime saavutamist võrgu- ja infosüsteemide, sealhulgas riigiside teenuste ja võrkude turvalisuse tagamisel. Küberturvalisuse tagamiseks vajalikud olulisemad baasvõimete arenduseesmärgid on kajastatud küberturvalisuse arengukavas. Küberturvalisuse tagamiseks vajalikke võimeid, mida on vaja riigikaitse ohustsenaariumide korral lisaks kasutusele võtta, kuid mida ei ole vajalik tavaolukorras rakendada, kirjeldatakse riigikaitse arengukavas.

² https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/2019.12.03-pap-eesi_gaasisusteemi_varustuskindluse_ennetav_tegevuskava_2019.pdf

- **Monitoorime riigi vedelkütustega varustatust ning varude sisulist ja mahulist vastavust riigikaitse kriisi olukorras toimimiseks.**

- Tagame, et riigiasutuste, avalik-õiguslike juriidiliste isikute (sh Kaitseliit) ja teiste seotud osaliste riigikaitse ülesanded kübervaldkonnas vastavad eri ohustsenaariumide vajadustele.
- Parandame kübervaldkonda puudutava kriisi juhtimiskorraldust.
- Tagame sideteenuste ja -võrkude monitoorimise ja intsidentidele reageerimise üksuste omavahelise süsteemse koostöö.
- Tagame riigikaitse ülesannete täitmiseks vajalike võrgu- ja infosüsteemide, sealhulgas riigiside teenuste ja võrkude toimimise ja turvalisuse (käideldavuse, tervikluse ja konfidentsiaalsuse).
- Arendame järjekindlalt riigikaitse kriisi korral riigiasutuste, elutähtsate teenuste jt oluliste teenuste osutajate vahel toimivaid sidelahendusi ning kontrollime nende toimepidevust.
- Hindame ühtselt ja süstematiseeritult murranguliste tehnoloogiate (kvantarvutusvõime, krüptograafia, 5G, jne) mõju riigikaitsele, seda nii positiivse potentsiaali kui ka ohu vallas.

Transpordivõrkude toimepidevus

Liitlaste kiire siirmise võimaldamiseks Eestisse on tähelepanu keskmes sõjalise mobiilsusega seotud taristuprojektid kõigis transpordiliikides ning piiriületusprotseduuride lihtsustamine ja kiirendamine. Oluline on järjepidevalt hinnata ja parandada Kaitseväge jaoks olulistel varustusteedel sildade ja teede kandevõimet, suurendada võimalusi militaarkonvoide linnadest möödasaunamiseks ning arvestada militaartechnika gabariitidega teede ja liiklussõlmede planeerimisel ning ehitamisel. Kaubajaamade ja puhkealade planeerimisel on vaja arvestada nende potentsiaalse kahese kasutusega (nt et oleksid olemas raudteerambid ja vajadustele vastavad kõvakatttega platsid rasketehnika parkimiseks, lahendada tuleb ohtlike ainete ladustamise küsimused).

Vägede siirmise kiirendamiseks tuleb regulaarselt hinnata ja parandada Eestisse liikumiseks vajalike lubade väljastamise kiirust ja riikidevahelisi nõudeid. Nõuded dokumentidele on riigiti erinevad, mistõttu tuleb arendada liitlastega koostööd sõjalise liikuvusega seotud info elektrooniliseks vahetamiseks.

Võime tegeleda suure arvu kannatanutega

Oluliseks riigi toimepidevuse näitajaks on riigi tervishoiusüsteemi võime tulla toime suure arvu kannatanutega. Varem on täpsustatud osaliste ülesandeid kriiside ajal, töötatud välja haiglate kriisiplaanid, suurendatud on tervishoiuteenuse osutajate juhtide ja eri tasandite teadlikkust massiliste kannatanutega olukorra lahendamiseks. Arendatud on tervishoiusüsteemi operatiivjuhtimise võimet ning viidud läbi tervishoiutöötajate ja teiste tervishoiuteenuse osutamisel osalevate spetsialistide koolitusi.

Kriisiolukorra lahendamisel korraldatakse tervishoiusüsteemi tavapärane toimimine ümber, et vabastada tervishoiuteenuste osutajate ressursi suurenenud abivajajate hulgaga hakkama saamiseks. Oluliseks pudelikaelaks on igas kriisis personali riskasutus (töötatakse mitmel töökohal, mis võivad asuda erinevates geograafilistes asukohtades), nappus ja väsimine, samuti olukorraspetsiifiliste vahendite ja varude nappus. Lisaks patsientide arvu suurenemisele võivad tervishoiuteenuste osutamise suutlikkust piirata teiste elutähtsate teenuste olulised häired või katkestused (nt elektri-varustuse häired), mistõttu muutub primaarseks vaid vältimatu abi osutamine ning muude tervishoiuteenuste osutamine tuleb peatada või vähendada nende teenuste osutamist.

- Töötame välja sõjalist mobiilsust toetavad taristuprojektid.
- Parandame riigikaitseolulist taristut.

- Suurendame haiglate võimet masskannatanutega sündmuse lahendamiseks.
- Moodustame masskannatanutega sündmusega toimetulekuks piisava ravimite ja vahendite varu.
- Analüüsime järjepidevalt kriitilise tähtsusega tervishoiupersonali, sh vajaliku tugipersonali, rakendamise võimalusi.
- Loome reaalajas toimiva ülevaate olemasolevast meditsiiniressursist.

Võime ohjata inimeste massilist liikumist

Ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võime on üks seitsmest NATO baasnõudest. Eesti vastab nõuetele osas, mille kohaselt peab meil olema evakuatsioonikohti vähemalt kahele protsendile elanikkonnast. Riigikaitse-lise kriisi kontekstis tuleb aga järjepidevalt hinnata evakuatsioonikohtade sobivust, samuti seda, kuidas kiiresti evakueerida võimalike sihtmärkide vahetus läheduses asuvad elanikud või leida neile sobivad varjumiskohad. Siinkohal vajab märkimisväärselt parandamist elanike teadlikkus ja kriisiaegne valmisolek. Vaatamata Päästeameti teavitustegevusele ei ole enamikul Eesti elanikest olemas seitsme päeva varusid ega võimet iseseisvalt nimetatud arv päevi hakkama saada.

- Arendame elanike teavitamise korraldust evakuatsiooni ja varjumise korral (käitumisjuhised, koolitused, kampaaniad jm) ning harjutame seda läbi erinevatel õppustel.
- Tagame, et evakuatsiooniks ja varju-miseks sobivad kohad on ajakohased ja kasutusse võetavad.
- Suurendame ulatusliku evakuatsiooni läbiviimise võimet, sealhulgas arvestades Kaitseväge toetusvajadust.

Toidu ja vee kättesaadavus

Toiduvarustuskindlus on osa laiemast julgeolekukontseptsioonist ja toetab ka ÜRO arengueesmärkide 2 (kaotada näljahäda) ja 6 (puhas vesi ja sanitaaria) saavutamist. Probleemid varustuskindluses viivad väga kiiresti sotsiaalse ebastabiilsuse suurenemise ja rahutusteni ning seavad löögi alla kogu ühiskonna toimimise. Varustuskindlus tähendab tava-, kriisi- ja eriolukorras võimet tagada kogu põllumajandus- ja toidusektori tarneahela toimimine ning ohutu ja saastamata toidu kättesaadavus (loomadele ohutu sööt). Oluline on ka tootmise hügieeninõuete tagamine ning kiirhoiatus-süsteemi olemasolu inimeste teavitamiseks kahjuliku toidu eest.

Loodud AS Eesti Varude Keskus koostöös Maaeluministeeriumiga tagab nii toidu- kui ka eritoidu varude olemasolu. Lahendada tuleb aga loomasööda ja veterinaarravimite varude loomine, hinnata tuleb sektori olulisemate toimijate valmisolekut tarnekatkestuseks (72 h kuni 10 päeva), infrastruktuuri ja selle võimeid. Uue ohuna tuleb analüüsida sektori sõltuvust küber-ohudest.

Eestis puudub praegu toidusektorit puudutavate kriiside korral kasutatav laialdane ja hästi sisse töötatud koostöövõrgustik tegevuste planeeri-miseks, elanikkonna teavitamiseks ning suuniste ja konkreetsete kokku-lepitud käitumisjuhiste jagamiseks.

- Analüüsime põllumajandus- ja toidu-sektori varustuskindlust ja selle toimi-miseks vajalike kriisivarude moodusta-mise vajadust.
- Selgitame välja sektori oluliste teenuse-osutajate (põllumajandustootjad, toidu- ja joogitööstus, jae- ja hulgimüüjad, loomse-te kõrvalsaaduste käitlejad, laborid, seire-jaamad) kriisideks valmisoleku, sealhul-gas analüüsime valmisolekut tarnekatkes-tusteks, info- ja sidesüsteemide toime-kindlust ja omavahelist sõltuvust.
- Suurendame sektoriülest koostööd, et parandada teadlikkust toiduvaldkonda ohustavatest teguritest.

Foto: Heiko Kruusi / Õhtuleht / Scanpix

9. Strateegiline kommunikatsioon

Riigikaitse arengukava kontekstis on strateegilise kommunikatsiooni eesmärk tagada Eesti ühiskonna, liitlaste ja rahvusvahelise üldsuse toetus Eesti põhiseaduslikele korrale.

Selleks tuleb olla teadlik inforuumis toimuvast ja selle mõjust elanike hoiakutele ja ühiskonnas toimuvatele protsessidele ning

suurendada Eesti ühiskonna vastupanuvõimet informatsiooni- lisele mõjutustegevusele. Samuti tuleb tagada kriisi ajal kommunikatsiooni toimimine, et Eesti inimesed ja liitlased oleksid informeeritud Eestis toimuvast ning vältida paanika teket.

Strateegilise kommunikatsiooni tegevussuuna eestvedaja ja koordineerija on Riigikantselei strateegilise kommunikatsiooni osakond ning seda viiakse ellu koostöös teiste riigiasutuste ja koostööpartneritega.

Inforuumi olukorratähtsuse

Olukorratähtsuse tagamiseks tuleb omada adekvaatset ülevaadet inforuumis toimuvast ning selle mõjust elanike hoiakutele ja ühiskonnas toimuvatele protsessidele. Hetkel seiratakse ja analüüsitakse regulaarselt Eesti ja rahvusvahelist meediat, jälgitakse avaliku arvamuse uuringute ja teiste ametkondade ülevaadete põhjal Eesti elanikkonna olulisemaid julgeolekuga seotud hoiakuid. Samuti analüüsitakse inforuumi eri tegurite omavahelisi seoseid, et võimalikult varakult tunda ära vaenulikke mõjutustegevust ja mõista selle võimaliku mõju.

Ühiskonna vastupanuvõime suurendamine

Põhiseaduslikku korda ohustavad ühiskondlikud konfliktid võivad tekkida elanike hoiakute mõjutamise tagajärjel. Seepärast on oluline nii mõjutustegevuse kiire tuvastamine ja takistamine kui ka proaktiivne tegevus, et suurendada inimeste teadlikkust mõjutustegevusest ja vastupanuvõimet sellele. Selleks on vajalik kasvatada inimeste meediapädevust, koolitada ametnikkonda ning suurendada erialaekspertide hulka ja tõsta nende taset.

Senisest enam on vaja suurendada Eesti teiskeelse kogukonna kaasatust Eestis toimuvasse ning tagada faktiliselt korrektse ja kõnetava informatsiooni levik Eesti teiskeelses kogukonnas. Arendamist vajab Eesti võime planeeritult rahvusvahelises inforuumis sõnumeid edastada, st parandamist vajab nii teemapüstituse ja ajastuse, sõnumilooma kui ka materjalide tootmise võime. Eesti õigusruum peab toetama riigi vastupanuvõimet vaenulikele inforünnakutele ning võimaldama vajaduse korral neile reageerida. Samuti tuleb senisest suuremat tähelepanu pöörata informatsiooni kättesaadavusele puudega inimestele ning teavet edastada ka viipekeeles, subtiitreid ja kirjeldustõlget kasutades.

Avalikkuse, sealhulgas rahvusvahelise avalikkuse teadvusse tuleb järjekindlalt viia näiteid mõjutustegevusest Eestis ja Eesti suhtes. Meediapädevuse kujundamine tuleb paremini integreerida haridussüsteemi ja täiskasvanute või eakate täiend- ja ümberõppesse. Selleks tuleb koolitada inforünnakute, ühiskonna vastupanuvõime ja meediapädevuse vallas pädevaid eksperte, akadeemikuid, õpetajaid, aga ka rohujuuresandide aktiviste.

Olulisemad arendustegevused

- Arendame asutustevahelist koostööd ja eksperditeadmisi sotsiaalmeedia-platvormidega suhtlemisel, et saavutada usaldusväärne ja kiire koostöö.
- Toetame kodumaist ettevõtlust, et arendada vahendeid inforuumi olukorratähtsuse ja ühiskonna vastupanuvõime suurendamise jm valdkondades.

- Riigi toimepidevuse ja julgeoleku teemadel tagame kvaliteetse ja faktipõhise eesti-, vene- ja ingliskeelse informatsiooni kättesaadavuse.
- Arendame informatsioonilise mõjutustegevuse vallas Eesti ülikooliharidust ja akadeemilist uurimistegevust.
- Suurendame Eesti elanikkonna meediapädevust, et Eesti inimesed oleksid vähem mõjutatavad informatsioonilisest mõjutustegevusest. Selleks integreerime meediapädevuse Eesti haridussüsteemi osaks.

Kommunikatsioon kriisi ajal

Kriisiaegse kommunikatsiooni peamised eesmärgid on informeerida Eesti ühiskonda ja liitlasi Eestis toimuvast ja vältida paanika teket. Selleks, et kommunikatsiooni sõnumid jõuaksid Eesti elanike, rahvusvahelise avalikkuse ja liitlasteni, peab neil informatsiooni saamiseks olema võimalik pöörduda usaldusväärsete kontaktide ja riigi ametlike kanalite poole. Samuti on oluline vaba ajakirjanduse kättesaadavuse säilimine, asutusteülese koostöö ning väliskoostöö võrgustiku toimimine.

Eesti sõnumite kiireks ja tõhusaks levitamiseks on vajalik toimiv rahvusvaheline kontaktvõrgustik erinevates riikides. Kriisi ajal on eriti oluline tagada Eesti sõnumite laialdane levik rahvusvahelisel tasandil, ning seepärast tuleb olla valmis kujundama teavitustegevust vastavalt kohalikule spetsiifikale ja auditooriumile. Kriisiolukorras võib esineda tõrkeid Välisministeeriumi ja välisesinduste vahelises infovahetuses, mistõttu on oluline, et Eesti välisesindustel oleks asjakohane strateegilise ja kriisikommunikatsiooni kompetents, lai kontaktide võrgustik ning sisu tootmise võime.

- **Tagame, et ministeeriumide ja asutuste kommunikatsiooniosakondade toimepidevus on läbimõeldud ning kriisiolukorras tagatud.**
- **Suurendame kommunikatsiooniosakondade võimet vajaduse korral tegutseda paralleelselt ja üksteisega koostöös (seesjuures suurendame võimet kriisi korral tööd kiiresti ümber korraldada).**
- **Tugevdame Eesti välisesinduste strateegilise ja kriisikommunikatsiooni alast kompetentsi Eesti huvide ja eesmärkide tutvustamiseks.**
- **Kehtestame ERRile toimepidevusnõuded ja tagame nõuete täitmise järelevalve.**
- **Sihtrühmadeni jõudmiseks arendame kommunikatsioonitegevusi ühteviisi nii eesti, vene kui ka inglise keeles ning tagame informatsiooni ligipääsetavuse puudega inimestele.**

Foto: Välisministeerium

10. Rahvusvaheline tegevus

Eesti jõupingutused on suunatud rahvusvahelisel õigusel põhineva maailmakorra kindlustamisele ja konfliktide rahumeelse lahendamisele ning regionaalses julgeolekus riskide maandamisele.

Tegevussuuna eesmärk riigikaitse kriisi korral on tagada Eestile igakülgne rahvusvaheline toetus.

Tegevussuuna peamised ülesanded seonduvad Välisministeeriumi ja esinduste kriisiaegse toimimisega ning Kaitseministeeriumi poolse rahvusvahelise kaitsepoliitika elluviimisega, sealhulgas vajalike tingimuste loomisega kollektiivkaitse rakendamiseks ja rahvusvaheliseks kriisiohjeks.

Rahvusvahelise tegevuse valdkonna peamine vastutaja on Välisministeerium ja kaasvastutajaks Kaitseministeerium, kelle põhiline ülesanne on tagada riigi välissuhtluse ja kaitsekoostöö toimimine.

Euro-Atlandi kollektiivkaitse nurgakivi on NATO, mille poliitiline ja sõjaline valmisolek ning võime tagada liitlaste julgeolek on kindel. Julgeoleku tagamisel on olulised liitlaste ühtsus, solidaarsus ja võetud kohustustest kinnipidamine. NATO kollektiivkaitset täiendab ELi raames tehtav kaitsekoostöö ja kriisireguleerimine. Eesti huvides on koostöö arendamine, mis toetaks NATO kollektiivkaitse põhimõtteid.

Rahvusvahelise tegevuse peamised tegevussuunad RKAK 2022–2031 perioodil

- Osaleme aktiivselt NATO tuleviku aruteludes, et tagada Eesti julgeoleku tugevdamine.
- Toetame ELi kaitsevõime arendamist, lähtudes Eesti huvidest, sealhulgas tähtsustades ELi-NATO kaitsevaldkonna koostööd.
- Aitame muuta NATO ja ELi kriisireguleerimise mehhanismid ja protseduurid efektiivsemaks ja kiiremaks, osaledes aktiivselt vastavatel õppustel ja aruteludel.
- Kasutame aktiivselt Eesti diplomaatide kogemust ja mõju-kust globaalsetele julgeolekupoliitilistele väljakutsetele vastamisel.
- Panustame aktiivselt rahvusvaheliste konfliktide ja kriiside lahendamisse.
- Kindlustame liitlaste püsiva kohaloleku Eestis.
- Panustame rahvusvahelisse julgeolekusse rahvusvahelistes sõjalistes operatsioonides osalemise kaudu.
- Tagame NATO kaitseplaanide regulaarse läbiharjutamise ja uuendamise ning nende tiheda lõimituse Eesti riiklike plaanidega.
- Edendame regionaalset sõjalist koostööd NATO staapide, Ameerika Ühendriikide Euroopa väejuhatuse ning Suurbritannia ühendekspeditsiooniväega.
- Tugevdame regionaalset sõjalist juhtimisstruktuuri ja käivitame Põhjadiivi staabi koostöös Läti ja Taaniga.
- Viime Balti kaitsekoostöö järgmisele tasemele, sealhulgas arendame regionaalset kineetilist ühisvõimet ja tugevdame operatiivplaneerimise alast koostööd.
- Arendame ja harjutame NATO ja liitlaste koostööt (korraldame regionaalseid sõjalisi õppusi, sh muudame Eesti suurõppuse SILL regionaalseks õppuseks ning koordineerime selle läbiviimist regiooni liitlasriikidega; viime läbi NATO siirmissõppused).
- Tugevdame kahepoolseid suhteid võtmeliitlastega, eeskätt USA, Suurbritannia, Prantsusmaa, Saksamaa, Poola ning Balti ja Põhjala riikidega; eFP panustajatega.
- Suurendame sõjalist koostööd Ameerika Ühendriikidega kahepoolsete ja regionaalsete projektide, NATO investeerin-gute programmi, Euroopa Kaitsefondi ning kahepoolsete rahastuslepete raames.
- Arendame koordineeritult Euroopa Liidu sõjalist mobiilsust.
- Toetame välisesindust kaasabil Eesti kaitsetööstuse eks-pordivõimalusi, edendame rahvusvahelist kaitsealast teadus-ja arendustööd.

Välisetegevuse baasvõimete arendamise vajadused on kajastatud välispoliitika arengukavas 2030. **Peamised fookussuunad RKAK 2022–2031 seisukohast on:**

- hästi toimiv välisesinduste võrgustik ning kiire ja turvaline infovahetus kriisi ajal;
- küberdiplomaatia ja -julgeoleku arendamine;
- eestlaste³ abistamine välisriigis riigikaitse kriisi korral.

Hästi toimiv välisesinduste võrgustik ja turvalise infovahetuse arendamine

Riigikaitse kriisi korral peab olema tagatud võime suhelda kiiresti ja turvaliselt liitlastega ning rakendada võimalikke koostööformaate rahvusvaheliste partneritega. Selleks on oluline kindlustada Eesti välisesinduste turvalisus ja toimepidevus.

³ Eesti kodanikud ja kehtiva Eesti elamisloaga määratlemata kodakondsusega isikud.

Olulisemad arendustegevused

- **Arendame Välisministeeriumi peamaja ja esinduste kiiret ja turvalist sidepidamise võimet.**
- **Jätkame võimete arendamist, mis vajaduse korral kindlustavad välis-esinduste toimepidevuse sõltumata Välisministeeriumi peamaja toimimisest.**
- **Tugevdame Välisministeeriumi peamaja ja esinduste valmisolekut kriisideks.**

Küberdiplomaatia arendamine

Viimastel aastatel on üle maailma läbi viidud mitmeid küberoperatsioone, mis ohustavad nii meie demokraatlikke institutsioone kui ka majanduslikku stabiilsust. Üks meede kuritegelike küberoperatsioonide ärahoidmiseks ning korraldajate heidutamiseks on avalik omistamine. Omistamise mõju on üldjuhul suurem, kui seda ei tee riik üksi, vaid koalitsioonis koos teiste samameelsete riikidega, mistõttu on äärmiselt oluline rahvusvaheline küberdiplomaatiline koostöö. Eesti tegutseb rahvusvaheliselt ja aktiivselt küberruumi turvalisemaks muutmise nimel. Selleks tuleb tõhustada Eestis ametkondadevahelist koordinatsiooni küberjuhtumite käsitlemisel ning institutsioonide küberkoostööd partnerasutustega teistes riikides.

- **Arendame välisesinduste küberdiplomaatia ja -julgeoleku alast võimet eesmärgiga edendada infovahetust ja rahvusvahelist küberkoostööd ning tagada liitlassuhete toimimine kriisiolukorras.**
- **Tõhustame ametkondadevahelist koordinatsiooni küberoperatsioonide juhtumite käsitlemisel.**

Eestlaste abistamine välisriigis riigikaitselise kriisi korral

Eestit tabava kriisi korral tuleb arvestada, et see puudutab ühel või teisel viisil eestlasi kogu maailmas. Paljudel välisriikides viibivatel Eesti kodanikel tekib vajadus erakorralise abi järele Eestisse tagasipöördumiseks. Samuti suureneb vajadus Eesti inimesi välismaal operatiivsemalt teavitada ja infovahetust paremini korraldada. Selleks tuleb lõpuni arendada asukohapõhine ohuteavitussüsteem ja suurendada kriisiinfo töötlemise võimet. Konflikti puhkemisel on oluline rahvusvaheline koostöö, tugeva konsulite võrgustiku hoidmine ja kriisivalmiduse tugevdamine saatkondades.

- **Tõhustame Eesti valmisolekut ja võimet abistada välisriigis eestlasi olukorras, kus Eestis on kriisiolukord. Selleks uuendame regulaarselt konsulaarkriisi juhiseid, korraldame vajalikke koolitusi ja õppusi ning suurendame esinduste ja ministeeriumi kriisiinfo töötlemise võimet.**
- **Võtame kasutusele sobivad rakendused, et kõikidele IKT-lahendusi kasutavatele reisijatele oleks võimalik kiirelt ja tõhusalt saata asukohapõhiseid kriisiteavitusi üle kogu maailma.**

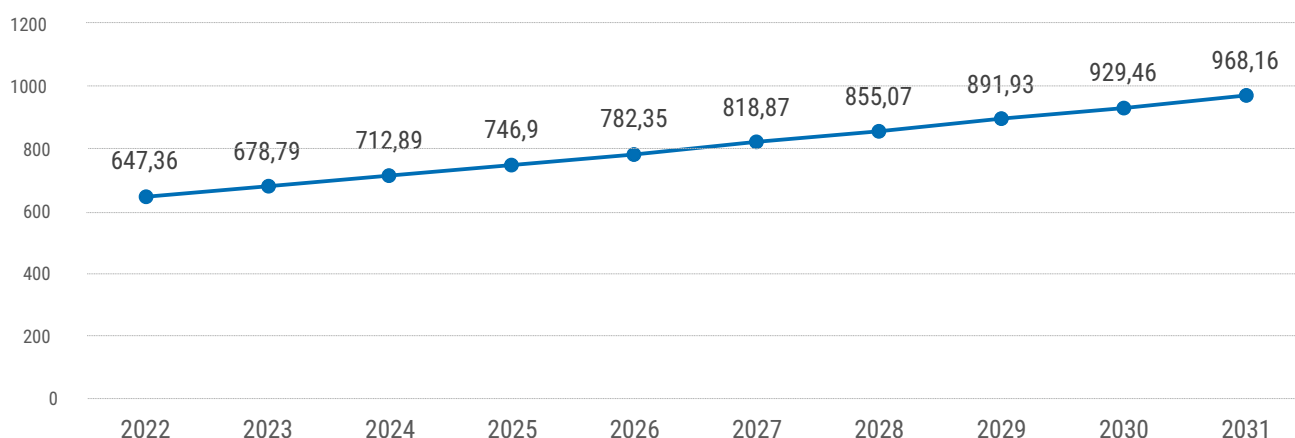

11. Riigikaitse arengukava maksumuse prognoos

Arengukava sõjalise kaitse osa maksumuse prognoosi koostamisel lähtuti Rahandusministeeriumi viimasest pikast majandusprognoosist⁴.

Sellest tulenevalt on arengukava koostamise aluseks võetud kaitsekulude mahtjärgmiseks 10 aastaks alljärgnev:

2021. a sügisprognoosi 2% iseseisva kaitsevõime rahastamiseks jooksevhinnavõrdluses⁵ (mln €)

Mittesõjalise riigikaitse arendamine ei ole seotud SKP prognoosiga ning selle prognoositavad kulud on toodud vastavates lisades. Elluviidavate arendustegevuste maht ja eelarve selgub riigi eelarvestrateegia koostamise käigus.

Mittesõjalise osa esialgne kuluprognoos kokku on suurusjärgus 180 mln eurot, millele lisanduvad võimalikud kulud transpordivõrkude toimekindluse valdkonnas (riigikaitseks vajalike investeeringute omafinantseering).

⁴ <https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/majandusprognoosid> avaldatud 10.09.2021

⁵ 2022.-2025. a summad on RES 2025 raames kokkulepitult kaitseinvesteeringute programmi (KIP) ja rannakaitseraketisüsteemide hanke võrra suuremad.

Lisa 1.

Seos läbivate teemadega

Keskkonnahoid ja kliima

Nii nagu iga ulatusliku tegevusega kaasneb ka sõjalise riigikaitse korraldamisega nii otsene kui ka kaudne mõju keskkonnale. Kliima- ja keskkonnateemade tähtsuse pideva tõusu tõttu hinnatakse praeguseid mõjusid ning kliimamuutustest tulenevaid perspektiivseid riske. Riigikaitse arendamisel rakendatakse erinevaid meetmeid, et vähendada sõjalise kaitse korraldamise ja ettevalmistamisega kaasnevat võimalikku negatiivset keskkonnamõju, toetades riiklikke kliima- ja energiaeesmärke.

Arengukava suurendab riigiasutuste ja ühiskonna valmisolekut riigikaitseks kriisideks. Seega paraneb kaudselt ka üldine kliimamuutusteks ja looduskatastroofideks valmisolek.

Võrdsed võimalused

Arengukava meetmed lähtuvad võrdse kohtlemise põhimõttest, mis tähendab, et riigikaitsele on võimalik panustada kõigil Eesti elanikel. Samuti on elanike kaitseks planeeritavad meetmed mõeldud kõigile Eesti elanikele, olenemata inimeste päritolust, usust, rassist, vanusest ja soost.

Infoühiskond

Arengukava eesmärkide saavutamiseks ning väliskeskkonnast tulenevate ülesannetega tegelemiseks kasutatakse info- ja kommunikatsioonitehnoloogia lahendusi ning aidatakse kaasa turvaliste info- ja kommunikatsioonitehnoloogia lahenduste tagamisele. RKAKi üheks peamiseks fookuseks on valmisolek küberkaitseks ning sellega seotud arendustegevuste elluviimine. Arengukava koostamisel on arvestatud digiühiskonna arengukava 2030. Tegemist on läbiva teemaga, millega on seotud kõik arengukava programmid.

Regionaalne areng

Arengukava toetab regionaalset arengut, seda eelkõige tegevuste kaudu, mis suurendavad riigi toimepidevust. Siia alla kuuluvad näiteks kriitiliste sideühenduste tugevdamine, elektrienergia varustuskindluse tagamine ja muud tegevused, mis otseselt mõjutavad avalike teenuste kvaliteeti ja kättesaadavust Eesti eri piirkondades. Regionaalset arengut toetab ka elanikkonnakaitse tegevuste elluviimine.

Riigivalitsemise areng

Riigikaitse arengukava toetab laiapindselts valdkonna horisontaalset planeerimist ja koordineerimist ning näeb ette avaliku, era- ja kolmanda sektori koostöö parandamist. Tähelepanu pööratakse ennekõike riigi ja ühiskonna toimimisele riigikaitseliste kriiside ajal, mistõttu on arengukaval positiivne mõju riigiasutuste ning riigi kui terviku toimekindlusele. Senisest suuremat tähelepanu osutatakse riigikaitsele ameti- ja töökohtadele, et tagada riigile oluliste protsesside toimimine ka võimaliku riigikaitse kriisi korral.

Ressursside piiratus loob eeldused olemasolevate ressursside ja võimete riskasutuseks ja soodustab seda. Arengukava koostamisel tuvastati tegevusi, mille raames oleks võimalik vähendada riigiasutuste vahelist ebavajalikku dubleerimist ja soodustada ressursside efektiivsemat kasutust.

Lisa 2.

Arengukava mõjude hinnang

Peatüki eesmärk on selgitada riigikaitse arengukava 2022–2031 rakendamise kaasnevaid mõjusid. Mõjude hindamise eesmärk on tagada, et arengukavas püstitatud eesmärgid on saavutatavad ja valdkonna arenguperspektiivi silmas pidades mõistlikult püstitatud ning kavandatud arendustegevused teostatavad. Arengukava eesmärk on, et Eestil on esmane kaitsevõime ja võime kiirelt liitlasi vastu võtta, samuti valmisolek ennetada ja tõrjuda Eesti põhiseaduslikku korda ja iseseisvust ähvardavaid ohte; riik ja ühiskond on toimekindlad ning elanikud saavad kriisides hakkama ja suudavad vastu seista infosõja mõjudele.

Arengukava elluviimisel on märkimisväärselt positiivne mõju ennekõike riigi julgeoleku, välissuhete, majanduse ning riigiasutuste korralduse valdkonnas. Samas tuleb arvestada, et riigikaitse tõhustamiseks tehtav arendustegevus võib riigi jaoks kriitilise tähtsusega teenuste ja struktuuride puhul tuua vajaduse lisainvesteeringute ja täpsemate regulatsioonide järele, seda ennekõike selleks, et ka kriisi ajal suudaksid riik ja ühiskond vajalikus mahus toimida.

Arengukava koostamise etapis ei tuvastatud ega nähtud ette olulisi mõjusid elu- ja looduskeskkonnale. Seega nimetatud valdkonna puhul täiendavalt mõjusid ei hinnata.

Mõjude analüüsi on koostanud Riigikantselei. Analüüsi tegemisel lähtuti Justiitsministeeriumi ja Riigikantselei koostatud „Mõjude hindamise metoodikast“ (2012) ning selles eristatud mõjuvaldkondadest.

Sotsiaalsed, sealhulgas demograafilised mõjud

Elanike valmisoleku suurendamine kriisiolukordades toimetulemiseks suurendab ühiskonna vastupanuvõimet ja riigi üldist julgeolekut. Kuigi valdavalt on riigi ja ühiskonna kerkuse parandamise eesmärk suurendada avaliku sektori toimekindlust, loob selle saavutamine paremad tingimused ka elanikkonnale kriisi ajal hakkama saamiseks.

Suurem otsene mõju on arengukava elanikkonnakaitse alastel tegevustel, kuna arendustegevuste eesmärk on suurendada ühist infovälja ja väärtusruumi ning minimeerida negatiivset mõju

elanikele, mis võib kaasneda võimaliku kriisiga. Elanikkonnakaitse raames on oluline taotletav mõju teadlikkuse kasv: st kuidas kriisiolukorras on õige toimida ja millised on ootused elanikele endile.

Mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele

Meede tervikuna avaldab olulist positiivset mõju Eesti julgeolekule. Arengukava arendustegevused prioriseerivad valdavalt just mõju riigi julgeolekule ja välissuhetele, kuna need moodustavad riigikaitse ühe põhilisema fookuspunkti. Eesmärkide saavutamiseks peavad erinevad riigiasutused või muud juriidilised isikud paremini planeerima enda tegevusi riigikaitse kriisi korral ning neil peab olema võime täita riigikaitseülesandeid. Mida paremini on erinevad osalised mõelnud läbi enda tegevused, seda suurem on üldine julgeolek. Positiivne mõju julgeolekule kaasneb ka üldise riigi kerkuse suurenemisega.

Rahvusvahelise tegevuse suuna arendustegevused keskenduvad sobivate tingimuste loomisele nii usutavaks heidutuseks kui ka kollektiivkaitse ja kriisiohje rakendamiseks. Seega on arengukaval oluline mõju Eesti riigi välissuhtlusele ja samuti julgeolekule laiemalt meie regioonis, mis on järjest olulisem, kuna keerulisemaks muutuv rahvusvaheline julgeolekukeskkond, sealhulgas hübriidohtude suurenemine, mõjutavad otseselt riigi üldist julgeolekut ja välissuhtlust. Seetõttu on oluline, et riigikaitse kriisi korral on tagatud võimalused suhelda liitlastega ja välisesindustega ning rakendada koostööformaate rahvusvaheliste partneritega. Arengukavas planeeritud tegevused rahvusvahelise tegevuse valdkonnas suurendavad Eesti Vabariigi võimet võtmesindustega suhelda ja seeläbi avaldub positiivne mõju välissuhtluse toimimisele.

Mõju majandusele

Arengukava põhifookus ei ole otseselt suunatud majandusele, küll aga kaasneb arengukava elluviimisega märkimisväärne mõju majandusele. Tehtud hindamise tulemusena saab mõju majandusele jagada kaheks. Esiteks, ettevõtted, mis on riigi ja ühiskonna toimimise seisukohalt kriitilise tähtsusega, peavad rakedama meetmeid toimekindluse suurendamiseks. Arengukavas

planeeritu ei suurenda otseselt ja ulatuslikult ettevõtete halduskoormust. Samas tuleb arvestada, et riigikaitsega seotud ettevõtetele, nt riigikaitse seisukohast kriitilist teenust osutaval ettevõttele võib tekkida vajadus lisainvesteeringuteks toimekindluse ja objektikaitse valdkonnas. Samuti võib olla vajalik uuendada õiguslikku regulatsiooni, et tagada olulistele ettevõtetele konkreetsemate riigikaitseülesannete määramine.

Arengukava näeb ette ka riigikaitsega seotud äriettevõtete tegevuse hõlbustamist, mis läbi peaks paranema valdkonnaga seotud ettevõtete, nt kaitsetööstussektori rahvusvaheline konkurentsivõime. Sel on positiivne mõju majandusele. Sõjalise kaitse ettevalmistamisel vajalikud taristuinvesteeringud ning märkimisväärt osa hangetest on suunatud Eesti ettevõtjatele, panustades seeläbi majandusse positiivselt.

Mõju regionaalarengule

Kuigi arengukava keskendub vahetult riigikaitsega seonduvatele arendustegevustele, on neil positiivne mõju riigi regionaalpoliitika üldiste eesmärkide saavutamisele. Arengukavas planeeritud tegevused, ennekõike kerkuse suurendamine, arvestavad vajadusega seda saavutada olenemata asukohast või piirkonnast. Seetõttu peaks riigikaitse seisukohast oluliste teenuste kättesaadavus just võimaliku kriisi ajal paranema kõigis Eestimaa piirkondades. Märkimisväärselt positiivset mõju regionaalarengule võib näha ka Kaitseliidu arendamises, mis suurendab kogukondade julgeolekut ja võimaldab sellesse rohkem panustada. Samuti võib sõjalise mobiilsuse valdkonna arendamine mõjutada regionaalarengut vajaliku kahe kasutusega taristu

rajamisega piirkondadesse, mis jäävad suurematest tõmbe-keskustest eemale.

Mõju riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse asutuste korraldusele, kuludele ja tuludele

Arengukava arendustegevustel on mõju riigiasutuste töö korraldusele. Arengukavaga jätkub riigikaitse laia käsituse arendamine, st parandatakse ametkondadevahelist riigikaitsest koostööd ning nähakse ette vajadus täpsustada riigikaitse ülesandeid. Oluline mõju on ka riigiasutuste riigikaitse planeerimise korrastamisele, kuna arengukavaga liidestatakse senisest mõjusamalt riigi kaitsetegevuse kavaga seonduvad tegevused ning NATO planeerimise ja kerkuse nõuetest tulenevad eesmärgid ja soovitused. Viimased on eriti olulised kollektiivkaitsevalmiduse parandamise seisukohast. Samuti soovitakse arengukava raames soodustada ametkondade üleselt koostegutsemist (nt ühendoperatsioone) ning riigi võimete ja ressursside riskasutamist valitsusasutuste, kohalike omavalitsuste ja erasektori vahel. On oluline, et arengukava elluviimise ajal parandatakse märgatavalt ministeeriumide üleselt arusaama riigikaitsest ja viiakse läbi koolitusi ja õppuseid, mis on vajalikud riigikaitse planeerimiseks ja elluviimiseks. Üldist töökorraldust ja koostööd parandav mõju on seotud kõigi arengukava väljatöötamises ja elluviimises osalevate partneritega. Arengukava viiakse ellu tegevuste kaudu, mille keskseks ja läbivaks suunaks on koostöö arendamine era-, kolmanda ning avaliku sektori vahel. Arendustegevuste eelduseks on, et asutustele eraldatakse eelarveprotsessis selleks vajalikud ressursid. Eesmärgiks on kindlustada valdkondade üleselt riigikaitse jätkusuutlikkust.

Lisa 3.

Riigikaitse arengukava 2017–2026 täitmise tulemuslikkus

Sõjaline kaitse

Riigikaitse arengukava 2017–2026 nägi peamiste arendustena ette:

- Kaitseväe sõjaaja struktuuri suurendamist 21 000-lt 24 200 isikuni;
- küberväejuhatuse loomist;
- maakaitse tugevdamist 10 kergejalaväekompaniiga;
- 1. jalaväebrigaadi tugevdamist liikursuurtükipataljoniga;
- 2. jalaväebrigaadi tugevdamist kahe täiendava pataljoniga;
- käsituli relvade väljavahetamist;
- kuuli- ja killuvestide ulatuslikku hankimist;
- pikamaa tankitõrjevõime loomist;
- mereväe miinijahtijate moderniseerimist;
- õhuoperatsioonide juhtimiskeskuse väljaarendamist;
- mereseire arendamist;
- ajateenijate arvu suurendamist 3200 ajateenijalt 4000 ajateenijani aastas.

Valdavalt on nimetatud arendused kas tähtajaks ellu viidud või ettenähtud tähtajaks hiljemalt 2026. aastaks teostumas, mis annab aluse väita, et sõjalise kaitse planeerimine on asjakohane ja realistlik. Ettenähtust kauem aega on võtnud soomusmanöövervõime arendamise programm (toetussoomukite hange). Riigikaitse arengukava ettepanekute väljatöötamise raames otsustati mitte välja arendada 2. jalaväebrigaadi kaht täiendavat pataljoni, vaid organiseerida kergejalavägi märgatavalt suureneva maakaitse baasil. Plaanitule lisaks on ajavahe- mikul 2017–2020 mereväele soetatud kaks väikelaeva, panustatud üksusega Põhjadiviisi staapi, hangitud plaanitule täiendavalt kuus liikursuurtükki ning plaanitud enam on kulunud sidesüsteemidele. Sõjalise välisabi korras saadi Ameerika Ühendriikidelt kaks lennukit M28, mille kasutuselevõtuga kaasnes lisakulu. Samuti on (Eesti keskmise palga kasvust tulenevalt) plaanitud rohkem tõusnud valitsemisala palgakulu ja tegevteenistuse pensionid. Lisaks on Vabariigi Valitsus teinud ulatuslikke investeeringuid Kaitseväe Tapa linnakusse NATO Enhanced Forward Presence lahingugrupi võõrustamiseks.

Sisekaitse

Sisekaitse tagamiseks on paranenud kiirreageerimisvalmidus, mis üldjoontes vastab arengukavas püstitatud 2020. a sihttasemele. Hangitud on eriotstarbelist varustust ja relvastust sisekaitse tagamisega seotud struktuuriüksustele. Sisekaitsega seotud asutustele on määratud riigikaitseülesanded ja riigikaitse töökoostusega ametikohad ning ülesannete täitmiseks on loodud kriisiaegne töökorraldus. Riigikaitse valdkonna koostööpartneritega on korraldatud õppused, mille eesmärk on tõhustada eri olukordades ametkondadevahelist koostööd ja kaasamist.

Riigi ja ühiskonna kerksus

Riigikaitse mittesõjaliste tegevussuundade arendamine on arengukavas kavandatud toimunud aeglasemalt ning tegevuste elluviimist on otseselt mõjutanud rahaliste vahendite piiratus. Viimasel viiel aastal on mittesõjalisele riigikaitsele eraldatud keskmiselt 6,7 miljonit eurot aastas (samas kahel viimasel aastal on eelarvestrateegia läbivõtmisele riigikaitse arengukavaga seotud lisataotlusi esitatud üle 200 mln euro).

Paranenud on arusaam olemasolevatest mitte-sõjalistest võime- lünkadest, täpsustunud on riigikaitseülesannete loetelu, nende käigus hoidmise ressursivajadus, samuti on panustatud olukorra- pildi loomise tehnilisse võimesse (eesmärgiks seatud esmane sihttase on saavutatud).

Tõhustatud on tervishoiusüsteemi valmidust reageerida võimaliku riigikaitsele kriisile: kiirabibrigaadidele on loodud operatiivjuhtimise võime ning koostatud vajadushinnang tervishoiusüsteemi käigus hoidmiseks riigikaitsele kriisi korral.

Riigikaitsega kaudsemalt seonduvaid valdkondi silmas pidades on koostatud digiühiskonna arengukava 2030, mis aitab senisest paremini ühendada küberruumi riigikaitsega.

Strateegiline kommunikatsioon

Arengukava alusel on tugevdatud julgeolekuvaldkonna strateegilise kommunikatsiooni võimet. 2018. a kevadest on laiendatud tegevusi meediaruumi ja avaliku arvamuse seires, koordineeritud julgeolekupoliitiliste teemade kommunikatsiooni, arendatud valitsuskommunikatsiooni kriisiaegset toimimist ning toetatud Eesti ühiskonna vastupanuvõime suurendamist väliste inforünnakute vastu.

Rahvusvaheline tegevus

Rahvusvahelise tegevuse valdkonna eesmärgid on saavutatud plaanipäraselt: esindusi ja infovahetust on muudetud turvalisemaks, parandatud on võimalusi anda kodanikele kriisiolukorras abi ja on koostatud avaliku diplomaatia tegevuskava.

Lisa 4.

Mõõdikute ja metoodika allikad¹

Indikaator	Indikaatori arvutamise metoodika ja allikas
1. Sõjalise kaitse valdkonna eesmärk – iseseisva kaitsevõime arendamine ning riigi sõjalise kaitse toetuseks kasutatava tsiviilressursi vajaduse uuendamine, nende kasutamise protseduuride ja reeglite täiendamine ning kontrollimine.	
1.1 Kaitsekulu baastaseme osakaal SKPs	Kaitsekulu osakaal SKPs on NATO üks peamisi mõõdikuid liikmesriikide õiglase panuse mõõtmisel kollektiivkaitse ja -julgeoleku tagamisel. Planeerimiseks on kasutatud Rahandusministeeriumi viimast pikaajalist majandusprognosti. Lõplikud näitajad aastate kaupa selguvad NATO metoodika raames koostatud statistika alusel.
1.2 Ajateenijate arv aastas	Ajateenijate arv aasta kohta esitatakse Kaitseministeeriumi iga-aastases aruandes.
1.3 Kaitseväge sõjaaja struktuuri suurus	Kaitseväge sõjaaja struktuuri suurus illustreerib esmaseks iseseisvaks kaitseks arendatava Kaitseväge isikkoosseis suurst. <i>Allikas: Kaitseministeeriumi aruanne.</i>
1.4 Tegevväelaste arv	Uute võimete loomine ja sõjaaja struktuuri kasv eeldab samuti tegevväelaste arvu kasvu. <i>Allikas: Kaitseministeeriumi aruanne.</i>
1.5 Relvasüsteemide maksimaalne tuleulatus	Mõõdik peegeldab Kaitseväge kvalitatiivset arengut uute relvasüsteemide kasutusele võtmisel. <i>Allikas: Kaitseministeeriumi aruanne.</i>
1.6 Eesti elanike kaitsetahe (valmisolek osaleda kaitsetegevuses)	Riigikaitse baseerub elanike kaitsetahtel. Mõõdik peegeldab elanikkonna valmidust aktiivselt panustada riigi kaitseks (nn aktiivne kaitsetahe). <i>Allikas: Uuring „Avalik arvamus ja riigikaitse“².</i>
2. Sisekaitse eesmärk on ennetada ja tõrjuda Eesti põhiseaduslikku korda ja iseseisvust ähvardavaid ohte ning vältida sündmuste eskaleerumist sõjaliste tegevusteni.	
2.1 Elanike osakaal, kelle hinnangul on Eesti välispiir hästi kaitstud	Mõõdik peegeldab elanike suhtumist riigi välispiiri kaitstusse. <i>Allikas: Uuring „Avalik arvamus ja riigikaitse“.</i>
3. Riigi kerksuse ja ühiskonna toimimise suurendamine.	
3.1 Elanike valmisolek 7-päevaseks iseseisvaks toimetulekuks	Mõõdik hindab elanike varustatust, tuues esile, kas on olemas piisavad varud/võimalused 7 päeva iseseisvalt toime tulla. <i>Allikas: Elanikkonna hädaolukorraks valmisoleku alase teadlikkuse indeksuuring³.</i>
4. Rahvusvahelise tegevuse eesmärk on riigikaitse kriisi korral tagada Eestile igakülgne rahvusvaheline toetus.	
4.1 Välisesinduste turvalisuse määr	Mõõdiku aluseks on välisesinduste valmisolek iseseisvalt kriisi korral toimida ja sidet pidada, s.o nüüdisaegsete ja nõuetekohaste turvasüsteemidega varustatud välisesinduste suhtarv. <i>Allikas: Välisministeeriumi aruanne.</i>

¹ Käesolevas lisas on kajastatud riigikaitse arengukava 2022–2031 avalikult mõõdetavad indikaatorid.

² https://www.kaitseministeerium.ee/sites/default/files/elfinder/article_files/avalik_arvamus_ja_riigikaitse_sygis_2020_.pdf

³ https://www.rescue.ee/files/2019-12/1575733543_haadaolukorraks_valmisolek-2019-aruanne.pdf?5a87669beb

Riigikantselei

Stenbocki maja,

Rahukohtu 3, 15161 Tallinn

Tel +372 693 5555

E-post: riigikantselei@riigikantselei.ee